PETRI ANDREAE
CANONHERII

Philoſophiæ, Medicinæ, ac ſacræ Theologiæ Doctoris.

ORATIO.

De Laudibus Litterarum habita Parmę in æde Sanctæ Mariæ Stęchades. III. No: Nouembris. 1604.

AD
ILLVSTRISSIMVM ET REV.
D. HIERONYMVM
BERNERIVM
S.R.E. CARDINALEM AMPLISSIMVM.

FLORENTIAE,

Apud Volcmar Timan 1605.
Patrum non ſine permiſſu.

ETRI ANDREAE
CANONHERII

iloſophiæ, Medicinæ, àc ſacræ
Theologiæ Doctoris.

ORATIO.

e Laudibus Litterarum habita Parmę
in æde Sanctæ Mariæ Stęchades.
III. No: Nouembris.
1604.

AD
ILLVSTRISSIMVM ET REV.
D. HIERONYMVM
BERNERIVM
S.R.E. CARDINALEM
AMPLISSIMVM.

FLORENTIAE,

Apud Volcmar Timan 1605.
Patrum non ſine permiſſu.

HIERONYMO BERNERIO, CARDINALI AMPLISSIMO PETRVS ANDREAS CANONHERIVS: S. D.

OFFERO tibi Illuſtriſsime Cardinalis hoc munus perexiguum. Quin verò illud ipſe, animumq; meum ſerena fronte ſis complexurus nòn vereor, cùm ſcias illum dūtaxàt verum ſapientiæ ſapientiſsimum eſſe dicēdum, qui nō minorem alacritatem animi in rebus paruis ab obſcuris, quàm in magnis à nobilibus viris accipiendis præſeferat. Vale. Florentiæ V. Kal. Ianuarij. MDCV.

Quem-

QVEMADMODVM ij, qui tran
quillè in terra vitam degebant,
aliquo deſiderio affecti perpul-
hram, ornatamq; nauim conſcendunt,
nchoris ſolutis pleniſsimis velis naui-
are incipiunt, ſecundiſſimèq; curſum
enentes littora relinquunt, cúm dein-
èps mare, quod anteà quietum erat,
entorum vi agitari, atquè turbari in-
ueantur, quocunquè oculorum aciem
onuertant, fluctus, nimbos, turbi-
es circumſpiciant; tot procellis com-
noti iuſtam propemodúm cauſam ha
ent timendi nè omnium pretioſarum
nercium, atquè pſius vitæ maximum,
niſerrimumque naufragium fiat. Sic
go P. A. qui in ſtudijs honeſtarum
iſciplinarum quietè verſabar, quadam
upiditate permotus in hunc ſanctum,
tquè auguſtum locum ad dicendum
precipuè delectum velùti in fluctuan-
tem nauim aſcenderim, vbi nòn velis,
nòn remis, ſed lingua, & litteris elo-
quentiſſimi viri nauigare fœliciſsimè
conſueuerunt, cúm iàm libros miſſos fe
ciſſem, tempore in tempeſtatem muta-
to, ſtudio anteà placato, in medio tot
grauiſsimorũ virorũ, tãquã naui in va-
ſtiſsimo oceano poſito, & collocato; quo-

HIERONYMO BERNERIO, CARDINALI AMPLISSIMO PETRVS ANDREAS CANONHERIVS: S. D.

OFFERO tibi Illuſtriſsime Cardinalis hoc munus perexiguum. Quin verò illud ipſe, animumq; meum ſerena fronte ſis complexurus nòn vereor, cùm ſcias illum dũtaxàt verum ſapientiæ ſapientiſsimum eſſe dicẽdum, qui nõ minorem alacritatem animi in rebus paruis ab obſcuris, quàm in magnis à nobilibus viris accipiendis præſeferat. Vale. Florentiæ V. Kal. Ianuarij. MDCV.

Quem-

QVEMADMODVM ij, qui tranquillè in terra vitam degebant, aliquo deſiderio affecti perpulchram, ornatamq; nauim conſcendunt, anchoris ſolutis pleniſsimis velis nauigare incipiunt, ſecundiſſimèq; curſum tenentes littora relinquunt, cùm deinceps mare, quod anteà quietum erat, ventorum vi agitari, atquè turbari intueantur, quocunquè oculorum aciem conuertant, fluctus, nimbos, turbines circumſpiciant; tot procellis commoti iuſtam propemodùm cauſam habent timendi nè omnium pretioſarum mercium, atquè pſius vitæ maximum, miſerrimumque naufragium fiat. Sic ego P. A. qui in ſtudijs honeſtarum diſciplinarum quietè verſabar, quadam cupiditate permotùs in hunc ſanctum, atquè auguſtum locum ad dicendum precipuè delectum velùti in fluctuantem nauim aſcenderim, vbi nòn velis, nòn remis, ſed lingua, & litteris eloquentiſſimi viri nauigare fœliciſsimè conſueuerunt, cùm iàm libros miſſos feciſſem, tempore in tempeſtatem mutato, ſtudio anteà placato, in medio tot grauiſsimorũ virorũ, tãquã naui in vaſtiſsimo oceano poſito, & collocato; quo-

cunquè me vertam, vndas oculorum veſtrorum quodam quaſi aeſtu efferueſcentes, nùnc accedentes, nùnc recedẽtes inſpicio, metu perturbatus famę, honoris, gloriæ, ornamẽtorumq; omnium totã perhorreſco. Etením ſi Marius vir cõſularis, quendã armatiſsimum ſeruum, ſibi violentas manus inferre volentẽ ſolũ modò eminentibus oculis adeò perterrefecit, ùt enſem àd corpus confodiẽdum deſtinatum, hominem àd ſacinora perpetranda audacem cohibuerit. Quid mihi animi eſſe oportet, qui imparatus àd lòquendum, ſermone inornato, atq; incòncinno, oratione ſoliuaga, ét ineleganti de horridis verbis nòn nuda, de ieiunis nòn plena, de peruulgatís nón noua, àd aures veſtras obſtrependas hùc acceſsi, quę cùm inauditum ſonitum audierint fortaſsè obſurdeſcent, & velùti enſium mucrones illas ferient, èt contrucidabunt. Et apud vos dico P. A. ad quos cùm oculos meos coniịcio, totidẽ Marios oculis mihi videor videre. Sèd abeat iſte timór, nõ enim rectè diceretùr miles ille timere, qui viſa hoſtili militum manu, cùm fugã petere, vel ſubterfugere poſſet, tamèn vèl hoſtiũ ignauia, vèl ſui fortitudine, vèl aliqua alia re cõfiſus, vèl belli & mortis periculis aſſuetùs in illam intrepidè irrũpit, pugnãq; diù ſuſtinendo quaſi hoſtem terga dare

abiectẽ

abiectè cogit. A timore nemo me etiàm liberaret, qui huius perquàm ardui muneris, perdifficiliſq; prouinciȩ difficultate conſiderata, eam vitare potuiſſem; tamèn nòn, mea, sèd altiori quadam fortuna comite, & duce ſuſcepiſſem, veſtra incredibili humanitate fretus, ventis aurium veſtrarũ nauiculȩ debilis ingenij mei non deficientibus, portum te ne bos ad quem quidém omnes ſingularũ ſcientiarum merces, tribus potiſsimùm de cauſis nón comportabo. Prima eſt plurimarum rerum onus, quo ſi me onerarem, rerũ maximarum, & præſtantiſsimorum mole, atq; pondere oppreſſus ſuccumberem, audaxq; temeritas eſſet mihi ea laudare, & per breui ſpatio téporis, quȩ nèc Ciceronis elegantia, nèc Demoſthenis vis, nèc Platonis copia, nèc Iſocratis iocunditas, nec Lelij lenitas, néc Aphricani grauitas ſuorum ingeniorum vi eferre laudibus ſatis poſſent; quȩque nòn exiguis circumſcriptȩ finibus, ſed latiſsimè patentes immenſum laborem, & tempus acutiſsimum ingenium, ardens ſtudium, ſummamq; poſtulant exercitationem. Secunda nè fortàſſe vobis accideret, quod maxima ſiti laborantibus vſu venire ſolet, quibus cùm aqua in memoriam caſu, vel cõſultò reuocetur, eamq; poſcentibus modicam aquam quis exiberet, qua nõ ma

gnus ſitis ardor extingueretur, ſed potiùs inflammaretur, & ſitientes acriori ſiti exardeſcerét, vos etiam ſingularum ſcientiarum, laus & iocunda recordatio animos veſtros maximoperè caperet, qua ſitim explere, & ſatiare plenè, èt cumulàte concupiſceretis, multa bibere cupidè expectantes, paruulo poculo appoſito, & porrecto vehementiori ſiti proculdubio afficeremini vel etiã quod tertia eſt, inſuauem, inſipidumq; ſchyphũ vobis præberem in potione ſtatim exclamaretis, vos maxima ſatietate eſſe defeſſos, faſtidioq; multum defatigatos, & nauſeæ moleſtia ſuſcepta omnia ſtomachantes eijceretis. Quamobrém ùt omnia quantum fieri poſſit euitemus, Zeuſim excellentiſſimum pictorẽ imitabor, qui ùt pulcherrimam mulieris formam perbellè cóponeret, atq; effingeret, vnquè plurimas formoſiſſimas nudè, & quã maximè intentis oculis ſingularum pulchritudinem eſſet cótemplatus, queque pictura digna ſecum ipſe diù multùmq; conſideraſſet, á ſingulis præcipuas, et excellétiores partes articulatim abſtraxit, omneſq; ùt diuerſis filis telam textores texunt contexiſſet, vnam omnium aſpectu elegantiſsimam copulauit, atq; effinxit, in qua earum mulierum, & perfectiori modo ſpecies, quæ priùs diſperſe fuerunt, in vnam collecte atquè congeſte

gelte

geſte mirum in modum cernebantur. Ego etiàm èt ſi nón tàm excellenter, tamen quantùm vires meę ferre potuerint, à ſingulis ſcientijs peculiares laudes ſeuocabo, quod quę vniuſcuiuſque proprium eſt, cômune faciens, tanquàm aliquod logicum vniuerſale ab indiuiduis ſeuocatū vobis hodierna die repreſentabo Et quoniàm pictores ante aquā aliquod forment, figurent, vel animēt, colores præparant, vèl ſucco illitos, & dilutos, vél ſanguine diffuſos, & cui rei qualis color adhiberi debeat, aliquando cum dubitent, deindè omnibus paratis, aptam membrorum fabricam, conformationem lineamētorum, miro quodam artificio aggrediuntur. Ego etiám ſit præclarior aditus ad ſcientias mihi pateat, quæ ſtiunculam quandam népè vtrûm præſtantius multarum ſcientiarum mediocrem cognitionem habere, vel vnius eſſe peritiſsimum breuiſsimé enucleabo. Fere omnibus ad Paulinum ſcribentis Plinij; ſe malle multarum doctrinarū excultū, quàm vnius doctiſsimum eſſe ſummoperè ſententia placet. Quod ſi cui veſtrum ſubdiſſicilis appareret, ſi in id quod dicturi ſumus mentem intendere paulis per voluerit, in communem opinionem facillimé traducetur. Nā ſi rerū omniū quaſi adūbratas quaſdā intelligētias animo, ac mēte ho-

mines principio concipiunt, & commune quoddam vinculum,& cognationem ſcietiæ inter ſe ſtrictím contineāt. Quid cauſæ eſt cúr ſemina nobis à natura inſita, aſpernari & refellere velimus, quæ complecti, atq; augere maximè deberemus, non diſſoluēdo, nèc ſeparādo quod parens omninm natura liberè coniūxit, & copulauit. Profectò inſignem iniuriā accipere natura videtur, quę cùm tot bona coagmentaſſet, & liberaliter, benignitateq; ſua nobis largè, effuſeq; donaſſet, tantam magnificentiā repudiamus. Non nè faſciculum ex diuerſorum florum generibus, quā ex vnicus collectū, atq; conflatum, propter varietatem viſu eſt iocundius, propter ſuauitatem odorum, qui è floribus afflantur odoratu eſt gratius, & Princeps in diuerſas regiones, & latiſſimas prouincias dominari mallet, cùm à multorum populorū dominatu, àc dictione potentia oriatur, & magis inſuper creſcat, quàm habere aliquam definitam regionem, quāuis munitiſſimam quæ exiguis terminis ſepta claudatur. Non nè etiàm homo ſi varijs ſcientijs inſtitutus, & imbutus mirabilior, ſapientior vno omnium conſenſu erit, & omnes in cognitione earum rerum, à quibus omnis ſapientia, quám in eis, a quibus exigua, prouenit verſari enixè, & ſtudioſè deberent. Si nihil

eſt

eſt, út inquit eloquentiæ flumen Marcus Tullius, pér quod mágis Deo ſimiles efficiamur, quàm per ipſum ſcire, Deus autém pręſentia, pręterità, atq; futura apertiſſimè cognoſcat, omnibusq; rebus per potentiam, præſentiam, & eſſentiam ſemper adſit; Quis dubitare poteſt, homines quanta plura cognita habuerint, ſcientiarum omniũ auctori, ipſi diuino numini ſimiliores fore. Quæ ex vno, vel duobus elementis cóficiuntur, nón mixta ſed iuxtá ſe poſita propriè nominamus; quę ex pluribus generationes nuncupantur, homines, qui vna vèl duabus ſciétijs inſtituũtur, nòn doctos, ſed ſciétes propriè appellare poſſumus, Qui ex plurimis docti, atq; ſapientis nomen ſibi iure meritó vindicànt. Ad hominis conſtructionem quædã præcedũt, & ex duabus, nòn ex vna eſſentialibus partibus, ab alijs tanquam integrantibus & perficientibus compoſitum perfectè perficitur; Ad periti viri ſtructuram, atq; conſtitutionem quædam ſcientię præcurrere deberent, deindè ex duabus eſſentialibus ſaltèm, à cæteris autèm hoc admirabile compoſitũ pulcherrimè ornantibus, conſtrui deberet, quo ſic extructo, nihil admirabilius eſſe, vèl inueniri poſſet. Quid enim per Deum immortalem accuratius, & quòd mágis diuinitatẽ redoleat, in hominũ mẽtibus

ferre ſuplicibus, tueri innocentiã, improbitatem frangere, patriam ab hoſte liberare, Senatus grauitatem, Principiũ maieſtatem, populi impetum, militum ardorem, iudicium religionem Regum cõſilia oratione conuertere. Inſtrumẽtũ habere ad omnes ſcientias addiſcendas, ad omnes errores vitandos, ad ipſus veritatis occultę cognitionem, ad rerum deniqúe naturam, earumquè principia, cauſas, & accidentia perueſtiganda. De rerum naturalium principijs, cauſis, e e mentis, natura, numero, cauſarum conueniẽntia, diſcrepantia, caſu, fortuna, neceſsitate, motu, quiete vacuo, loco, tempore, mutatione, alteratione, actione, paſsione, mixtione, generatione, corruptione, cometis, pluũia, grandine, niue, nube, caligine, pruina, ſonte, fluuio, mare, vento, terremotu [illegible]ulcatione, perpetuiate motus & primi motoris diligentèr, & exquiſitè determinare. Motum cœli, figuram, polos, aſtrorum natu ram, ſolis, & lunę ecclipſim, cœleſtes influxus, ſignorum, coſtellationumq; , reliquarumquè ſtellarum complexiones; quæ nam ſigna ſint calida, quæ frigida, quæ temperata, quæ maſculina, quę fœminina, ortus, obituſq; Planetarum, progreſſus, ſtat⁹, regreſſus, coniũctiones, oppoſitiones, omniũq; ſuperiorũ corporũ figu ras, & imagines, perſpicuè, & dilu-

cidè ſpeculari; Animam, eiuſquè pot-
tias, intellectum, voluntatem, memori-
ſenſus, externos, internosquè omnes
eius effectus plenisſimè ſcire. timores
pellere, temperate viuere, pecuniæ cu-
piditatem, voluptatum libidinem, & cæ
terarum perturbationum motus inhibe-
re, animi defectibus ſumma cùm dilige-
tia mederi, vitiorumquè fibras expelle-
re. Sanitatem tueri, conſeruare, præ
ſeruare, morbos, morbi cauſas, grauia
ſymptomata profligare, & atum, regio-
num, temperaturas cognoſcere, ſtatum
in cibo, potu quiete, labore, ſomno, vi-
gilia, aere, exercitatione conſtituere,
omniaq; illa non neſcire, quæ Medici-
næ præcepta tradunt, vſus, & experien
tia aſsiduè comprobarunt. Nocẽtes pu-
nire innocentes liberare ſuum cuiquè
tribuere, omnibus ius dicere accuratè
iudicare, placido ſermone trahere iudi
ces, leges interpretari, de honeſto, bo-
noquè conſulere, iniuſtitiã odiſſẽ. Rẽp.
adminiſtrare leges obſeruare, tandẽ ad
ipſa profundiſsima Dei myſteria, ſum-
mo ſtudio, & ſingulari diligentia meta
phiſicum deuenire. Veruntamen quam
quàm omnibus ſcientiarum ſemina na-
tura liberaliter infuderit, tamèn vel
quia aliquorum rei familiaris tenuitas
vel imbecillitas ingenij, vel percipiẽdi
difficultas, vèl breuis aliquorum ho-
minum

minű vitã,vel ætatis infirmitas, vel cer te quód mundus ſapientiſsimorum viro rum vult ſterilis eſſe, nec ad tantam fœ licitatem omnes peruenire, concedat,vt omnibus, quòd iocundiſsimű eſſet,& fœ liciſsimum floreant, vni ſaltē illi admo ueãt manus;qui pluribus ad mouere nõ poſſunt,quę in profundiſsimis defixa ra dicibus ita adhæreſcat, vt nunquam vl la vi labefactari,nunquàm dimoueri lo co,nec erripi, nec ſurripi poſsit,queque neque incendio amittatur,nec tempeſta tum, nec temporum permutatione mu tetur; robuſtum,validumq; corpus,cibo rum varietatem digerere, debile verò conquoquere non poteſt; capax intellectus multa percipiet,debilis nõ intelliget. Nón omnes Ariſtoteles, Plato, Auguſtinus, Hieronymus eſſe poſſunt, nòn ad tantum ſcientiarum faſtigium euehi, non omnem frugem, neque arbo rem in omni agro reperire. Sunt enim ſcientiæ quædam fabuloſa arbor altiſſi ma,& latiſsima multos habẽs truncos, & ramos, qui alios trunculos, & ramu los ordinatim continent; omnes tegmi ne foliorum ornati; cuius radices variæ ſed vna mixte, & amarę fructus verò dulciſsimi, & iocundiſsimi, in nitidiſſi mo, & viridiſsimo campo,ad quem viæ deſerte, & inculte frondibus ſpinis, ac virgultis intercluſe,magnifice, & ſuper

bè collocata. Multi arbuſta, & virgulta peruertebant, multi introgreſsi admirabilem arborem intentè cõtemplabantur; plurimi propter itineris difficultatem de via dextra ad ſinixtrá timidè declinabant, alij cùm aſcendere vellét, aliena ope indigebant, alij fructus decidere faciebãt, & alij eos occulté, & auide ſurripiebant, alij tot fructus manducauerunt, ut mortui in ea miſeré reperiẽtur alij in vno, alij in altero trunco; alij in infimo, alij in medio, alij in ſupremo reſidebant: alij ſemen accipientes illud ſerebant, terra veró tepefactum amplexu ſuo diffundebat & eliciebat; berbeſcentem ex eo viriditatem; alij non ſolum ramos, ſed etiam radicum fibras euellere furioſè conabantur. Hanc arborem quæ ſemper floret, & nunquàm deſloreſcit, quæ ſempér vigèt, & nõquàm conſeneſcit, ſemper nouella, & nòn vetula, quæ ſempèr viuit, & nunquàm moritur; campum qui ſemper frugifer, & fruttuoſus, nec vlla pars eius deſerta, & incu'ta, ſed ſemper omnium ſegetum feraciſsimus, & vberrimus, centuriones armis ſtipati, & vallati circunſtabant, multiquè tyrones in iſtorum militia militabaut, bellum à cẽturionibus commotum conſtantèr cõfirmabant, ſinguliquè propriũ vexillũ ſequentes, ad ſuũ ducẽ velociſſimè cõuolabãt, in acie verſaban-

tur

tur, cùm hoſtibus magno animi ardore confligebant. Duo duces inter cæteros acriori, & grauiori certamine inter ſe miſerandum in modum decertabât; multi qui ſingulorum bellum nòn cótemnebant, acceptas plagas anxiè curabant ſanandas, & inflâmatos animos quaſi concordia quadam placabant, & leniebât. Attamen cum aliqui arboré quaſi puellam cóſtuprare per luxuriã voluiſſent, tùnc omnes fœdere inito firmi, ſtabiles, & conſtantes mirabilitér omnium generum, atquè ordinum ad illam defendendam, & inimicorum impetum coercendum, vnanimes conſpirabant. Hæc eſt vniuerſalis ſciẽtiæ arbor quę alias ſcientias, & vnaquequé a ias comprehendit; viæ ſunt inculte, quoniàm àd ſcientias capeſſendas, multũ labore oportet, ideò ſudor, labor, vigilia, in harum atrio, ac veſtibulo excubant, & cúm ferè alia, pecunia emâtur has labore, & perſeuerantia Deus vęnales propoſuit. Qui arbuſta frangebant, hi ſunt qui incipiunt ſtudere, qui introgreſsi arboré reſpiciebât ſunt diſcipuli ij, qui cùm in Gymnaſiis pręceptores tantunimodò audiant, nihil præterea agunt, nulli rei ſtudent ſed tanquàm Epicurei ſummũ bonũ in voluptatibus temerè ponentes, in exculentis, & poculentis cómeſſationibus, ludu, & luxu tẽpus intéperantèr terũt, & con

ſumunt. Qui ad ſiniſtram interflecte-
bant ſunt, quos recta via deterruit, a
viam vitij parùm cõſideratè,confugiũt
quę primo ingreſſu amena, & facilis, r
pentè, verò fit pręceps; ſaxis aſpera, s
tibus obducta, gurgitibus interciſa, to
rẽtibus rabida, ùt laborare,herere, lab
cadere ſit neceſſe, vbi deniquè latent o-
mnia craſsis occulta, & tenebris circun
fuſa. Qui aſcendere cupiebãt ſunt, qui
cùm ingenuas diſciplinas ingenio ſuo
capere non poſsint, præceptorum ope
vtuntur. Qui fructus arripiebant, qui
labore,& alienis fruuntur vigilijs. Mor
tui erant, qui præ nimia vigilãdi lucru
bratione, vitam cùm morte intempeſti
uè commutauerunt; Qui in vno, vel al
tero trunco erant sũt varij virorum do
ctorum ordines. Qui ſemen ſeminabant
ſunt,qui attentè præceptores audiẽtes,
domum profecti notatu digna ſcribunt,
intellectarum lectionum ſenſum cùm la
bore exprimẽtes, illumq; memoriæ mã
dãtes,diſciplinarũ fructus citò, & perfa
cilè percipiũt.Qui radicũ fibras extirpa
re experiebãtur inſulſiſsimi,& improbiſ
ſimi homines,ex omniũ ſcelerũ coluuio
nę nati,nõ ſolũ bipedũ, ſed etiam qua-
drupedum impuriſsimi ſunt qui rudes
omnium bonarum littera um, & infan
tès in dicẽdo,& ſcribẽdo,ùt maledici cõ
uitatores claris viris, & virtute preſtã
tibus

tibus, quorum laus eſt in excelſo, & illuſtri arboris loco ſita abtrectant, & ore impuriſſimo impié, peruersè, & nefarié maledicunt. Et quoniam iſti propter inſcitiam, & ingenij ſtuporem, àc tarditatem, & diuitiarum abundantiam, eorum pręſtantiam adæquare, ſuarum ſupplectilum ſordes nòn cognoſcentes, intra ſuas ſepellicnlas continere non poſſunt a liene laudis obtrectatione ſibi famamq́ ridicule credunt cōparare. Putant enim ſordes vitæ poſſę elucre, & alios de dignitatis gradu deijcere, longe falluntur opiniones, non enim intemperantia vitæ, & intoleranti petulantia eiuſmodi luès eluuntur, quoniam fama preſtantiſſimorum virorum imminui, aùt obſcurari non poteſt. In hos herclé accomodari poteſt Lucretij illud, ò mentes hominum cecas? ò pectora ceca, cùm vituperatores ne dúm ſcientias, & peritos viros de facie agnoſcant, in illas tùm celeberrimas, in hos tùm præſtantiſsimos oblatrare audēt, perinde àc ſi culex Elephantem morderet, & formica Leonē tonderet. O ſtultitiam prædicandam, ò ſcelus indignum, ó facinus animo diuertendum, ó cæluui, ò terra, ó mari ó Neptuni Centuriones ſunt preclari alicuius ſcientię auctores, & tyrones iſtorum prediſſeque, qui non ſolum in eadē verum etiam in diuerſis, ſcientijs varij,
 atquè

atquè inſtabiles diſciplinarumque Interpretes diſsimiles, magnam hominum cateruam ſecum trahentes, ſcientias, vera cúm falſis, certa cum incertis, promiſcuè confundunt. Qui adeò vehemētèr inter ſe pugnabant, Medici, ác iuris periti, quorum controuerſiæ, & cauſę poſt iudices admiſſos, poſt litem cōteſtatam, poſt conſtitutos acerrimos propugnatores, poſt multa in vtramq; partem dicta, poſt immenſas auctoritates adductas, poſt teſtium examinationem, adhùc ſub mercenario iudice dubitanter pendent. Qui aduerſus dilapidatores fœdus inibant, ſunt qui virtute ſua doloſos, imperitos, & circunforaneos obtrectatores obterunt, perdunt, contundunt, quíquè decoris, & exiſtimationis litterarū retinendæ cupidiſsimi, cognita nefariorum nebulonum inſcitia, impudentiá, infantia, & improbitate quibus credulam plebeculam peſsimè imperitiſſimi infatuant, corrumpunt, contaminant, non ferunt diutius apùd quoſdam homines debachari, & linguæ vipereæ procacitate, in omnes bonos, & doctos inſultare. Et profectò cùm mecum ipſe iſtorum hominum amentiam, & imperitiam conſidoro, animoquè intueor cauſas, quæ illos itá procaces in laceſſendo, itá rabidos in maledicendo efficiunt vná omiſsis cæteris prçcipuam eſſe reperio;

animi quidam liuor, & innidia qua iſti
ità laborant, ùt pœneilia eis diſrumpā
tur, & ità diſcruciantur, út pœne toto
animo atquè adeò corpore aliquādo cō
cidere videantur. Hęc eſt cauſa, quæ ho
mines & cęcos, & pręcipites atq; huc, &
illuc tranſuerſos, & furentes agunt, &
impellunt. Eſt hoc profectò vitium cō
mune, àc peruagatum inuidia, quæ ſolū
præſtantia tangit, apud has peſtęs ho-
minum aliena laude dolentium, qui cū
ſint omnis virtutis, & humanitatis ex-
pertes, àc litterarum indocti, nihilquè
rectè, aút laudabiliter agerę ſciant, aút
poſſint, anguntur intimis ſenſibus, ſi
quèm videant paùlo altiùs euolare, àc
eius induſtriam excellentem omniū pre
dicatione audiunt aliqua in recómenda
ri. Hi cùm quadam barbara feritate, ho
ſtes accerrimi ſunt præclariſsimis ſcié-
tijs, tùm veró bellū quoddam horrificū
& nefandum omnibus peritis impiè in-
dixerunt. Cognoſcunt ipſi magno dede
core, & vituperatione ſe nulli bonæ ne
quę honeſtę rei eſſe natos, ſe omnino in
fœlicitèr in litteris verſari inuitaqué vt
aiunt Minerua, ſtudiū in ijs collocare;
ſuam ipſi habetudinem, àtquè ſtupidita
tē ferre æquò animo nòn poſsint. Vellēt
emergere excœno, in quo ùt ſues lutulé-
ti volutātur, ſed fruſtra miſeri elaborāt

Itaquè ſuum ipſi fatum lamentâtes, atq; aliorum virtuti inuidentes, ſcelere inflammati furunt apud ſanos amentiſsimis homines, & quaſi inter ſobrios bacchari vinolenti videntur, gemitu, & lamentatione teſtantur grauiſsimos dolores quos ex aliorum, vel animæ vel fortunæ, ornamentis ſuſcipiunt. Sudant, pallent, dentibus ſtrident, atq; ardentibus oculis, & contorto pallio, ea intuentur, quæ peſsimè oderunt, & quæ viſa eis ſanè acerbiſsimos pariunt dolores, ac tametſi velint inſignē nequitiam frõtis integumento cælare, nòn ità tamèn ſunt artificio ſimulatores eruditi, ùt animi vitium nefarium occultare queant. Euomunt enim virus acerbitatis ſuæ eamq; paſsim iactant litteratorũ ſimioli, ac turbines pacis atquè otij tùm verbis inſulſis, tũ veró illitteratis litteris, & in concione imperitæ multitudinis, & apud etiam graues, & diſertos viros, ùt nemo illorum fatuitatem, atq; inſcitiã cúm ſingulari improbitate coniunctam nòn apertiſsimè cognoſcat. In quo cùm multa ſint indigna, & difficillima perpeſſu, tùm verò nihilominùs eſt ferendũ quam ùt ij homines tamdiù noſtra abutantur patientia, & facilitate, noſquè impune eorum furor eludat, ſed acritèr tãquàm pro aris, & focis eſt pugnandum, eorũquè effrenata audacia omnibus

bus

bus viribus, opibuſquè eſt comprimen-
da, frangendus eſt ſpiritus ferox, nefa-
rius conatus eſt coercendus, atquè hæc
inanis doctrinę perſuaſio à tabidis viſce
ribus, atq; ex intimo pulmone iſtorum
hominum impudentiſsimorum eſt re-
uellenda. Quòd quidem vt quam pri-
mùm fiat neceſſe eſt détem Theoninum
ad lacerandam famam pręſtantiſsimo-
rum virorum, tàm promptum, & para-
tum cúm ignitis forcipibus, & quantis
maximis poterimus viribus labefacta-
re, & conuellere, itá ùt illi omnino eden
tuli videantur, ab alijsquè ſecernantur,
quia tunc nòn oportebit callidos iſtos,
vafroſquè nebulones, fruges conſumere
natos, telluris inutile pondus, tergiuer-
ſari, ac ſuas inſcitias ápud imperitos ho
mines occultare, detecta enim ignoran-
tia, & aùdacia, eis quodamodo coſtis ter
gora diripientur, viſceraquè pecudum
impuriſsimarum, nudabuntur, nec vl-
lam afferent excuſationem, ſed omni ſu
blata mora ab hac arbore proficiſcen-
tur fœlicisima, nec clariori luce perfruē
tur, ſed tanquàm nocturnæ aliquæ aues
infauſti ominis, in ſole perpetuò caliga
bunt. Nequè verò amplius nugæ inſul
ſiſsimorum hominum audientur, quas
in tonſtrinis, in tabernis cùm pharma-
copolis, cùm opilionihus iactare conſue
uerunt. Quòd ſi iám profligati ſuas in-

ſantias agnoſcere noluerint, & per fas, & nefas in ſuis opinionibus permanere voluerint, tunc dent amētiæ ſuæ pœnas, inſigni enim turpitudine notati, ſibilis clamoribus, àc denique fuſtibus,& lapidibus præcipites primoq; tempore eijcientur, exterminentur. Sed Quid? iſtis ſycophantis, carophantis, onagris, cinocephalis plura obiicere? Quid enim aduerſus hanc arborem oblatrare poſſunt, quàm ſapientiſſimus Salamon regnis,& ſedibus præpoſuit,& diuitias præ hac nihil eſſe prudētiſsimè exiſtimauit, nèc huic lapidem, pretioſum comparauit, quoniam omne aurum comparatione iſtius exigua arena, & tanquàm lutum in aſpectu illius argentum nitidiſſimū. Cuius auri,& argenti acquiſitione acquiſitior melior,& ipſa ſola cunctis opipus preſtantior,& pretioſior, cùm omnia bona cùm hac tuta ſint & etiam quā celerrimè veniant. Hæc eſt illa arbor, in qua tanta eximia, & ſingularis pulchritudo refulget,& inter ſe coloris ſuauitate omnes partes cùm quodam leporeità conſentiunt, vt vlla ſpecies né excogitari quidem poſsit ornatior, cùm omnes omnium rerū venuſtates, in hàc coniunctim confluxerint, imó nihil pulchri, nihil boni pratèr hanc inuenitur; nàm eorum quæ vulgo bona, atq; pulchra tèmeré dicuntur, cuiuſmodi eſt ſa-

nitas

nitàs,forma, robur diuitię, nullum,pul chrũ,vél bonũ,niſi in bonum virtutis in ciderit. Separata enim à virtute,non veram,ſed adumbratam quandam pulchritudinis & bonitatis ſimilitudinem tantummòdo retinent: ſola litterarum pulchritudo hanc habuit ſortem, vt maximé omniũm perſpicua eſſet,& àmabilis. Si repſ. gerenda eſt,ſi prœlia committenda ſunt, ſi caſtra mutanda, ſi machinæ erigendæ, ſi renouandi ageres, ſi propugnacula fabricanda, ſi ſaluber aer eligẽdus, ſi àequæ an veneno ſint infecte cognoſcẽde,ſi militiæ cultus, ſi reuerentia legum, ſi finitimarũ gẽtiũ amicitiæ ſint ſeruande, hæc arbor omnia admirabili docet doctrina.Huius ſi quis vtilitatẽ ſequatur nihil fructuoſius,ſiuè oblectationem nihil ſuauius, & iocũdius,ſiuè ſplẽdorẽ,ác pulchritudinẽ nihil illuſtrius, aùt ad ſtruendam nominis immortalitatẽ firmius,aut ſtabilius reperitur. Hæc vitæ gubernatrix,virtutum omnium parens, vitiorum expultrix, omnium rerum dux,princeps,& gubernatrix, corpus quaſi veſtem hominibus ſcientiarũ addiſcendarum percupidis deponere cogit; exuitquà inſcitiæ indumentum, interitus vinculum,viuã mortem, ſentiẽs cadauer,ductile ſepulchrũ domeſticũ furem,mentẽ ad terrena fœcem diligentiũ eà deprimit,cœnoquè illigare nòn patitur;

tur; ſed veram intelligentiam cœliti haurit. Si beatè ac fœliciter viuere, vèl in gaudio, vèl in virtute, vèl in pruden-tia, huic arbori accedendum, in qua dies ac noctes cùm oblectatione conſuman-tur, quæ animum format, vitam diſpo-nit, actiones regit, agenda, & demitten-da demõſtrat, inter pericula fluctuan-tium dirigit curſum, ſine hac profectó nemo ſecurus erit. Non ita, reubarba-rum flauam bilem, ſena melinchoniam, Agaricum pituitam purgant, ut mini-ma illius arboris cortex debellantes, & inconſtantes humores conſumatiſsimé euacuat; additque hominibus impetũ, quo excitantur, addit iudicium, quo in-uitet ad vtilia, addit delectum, quo po tiora ſequantur, addit prudentiam, & animi magnitudinem, cùm manſuetu-dine, cautioneq; coniunctam; nòn im-pium bellum parit in membris, non in-temperiem, non flagitioſorum, humo-rum crudeliſsimam, & lachrimandã ag tationem, non miſerrimas perturbatio-nes, & teterrimos dolores, non cupidita tem, cùm cupiditate pugnanté, nòn cogi tationis cùm cogitatione concurſum, nõ veluti inconfinio cupientis, ac pœniten-tis aſpefitatem, ác turpulentiam cùm de lectatione commixtam, ſed amica, & pa cata ſunt omnia. Hęc tandem cũ in ali quo exoriri incipit, obſcuratis cæteris

rebus

rebus, ſola ſplendidiſsimè apparet, cun ctaque ſua luce luſtrat, & compet. Veruntamèn cur ego vlteriùs proſequor? Vires excellentiſsimæ miro ſilentio ſunt prætereundæ, admiratione, & ſtupore ſunt conſpiciendæ, nèc vllius oratione augumentantur, sèd potius decreſcunt. & minima particula faciilimè Ciceronē defatigarèt, longiores Iliade orationes eſſent conficiendę, infinitis propemodū voluminibus eſſet agendum. Iſtius arboris cùm Sereniſsimus Princeps quosdā ſurculos accepiſſet, & in hac percelebri ciuitate ſeriſſet, perbreui tēporis ſpatio ad tantam proceritatē peruenerunt, ùt Parmenſis ciuitas, per ſe primò ſatis celebris, nunc ferè toti orbi terrarum celeberrima ſit, & notiſsima. Nòn enim prudentiſsimum, & acutiſsimum Principē latebat, nihil remp. magis ſplēdidè, aut eius amplitudinem gloria, laude, & honoribus màgis amplificare poſſe, quam ſi in ea vigeant homines in omnium diſciplinarum genere præclariſſimi, artes liberales, virtus, doctrina, & ſtudia omnium celebrandarum artium, quæ iuuentuti afferunt ſobrietatem, ſenibus ſolatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum, remp. moderantur, & ſuſtinent, lubricam iuuentutem cœrcent, pauperibus ſunt prouiatico, ſenectutis incōmoda honeſto ſolatio mitigat. Hàc

arbo-

tur; ſed veram intelligentiam cœlitùs haurit. Si beatè ac fœliciter viuere, vèl in gaudio, vèl in virtute, vèl in prudentia, huic arbori accedendum, in qua dies ac noctes cùm oblectatione conſumantur, quæ animum format, vitam diſponit, actiones regit, agenda, & demittenda demõſtrat, inter pericula fluctuantium dirigit curſum, ſine hac profectó nemo ſecurus erit. Non itá, reubarbarum flauam bilem, ſena melinchoniam, Agaricũm pituitam purgant, ùt minima iſtius arboris cortex debellantes, & inconſtantes humores conſumatiſſimé euacuat; additque hominibus impetũ, quo excitantur, addit iudicium, quò inuitet ad vtilia, addit delectum, quo potiora ſequantur, addit prudentiam, & animi magnitudinem, cùm manſuetudine, cautioneq; coniunctam; nòn impium bellum parit in membris, non intemperiem, non flagitioſorum, humorum crudeliſsimam, & lachrimandã agitationem, non miſerrimas perturbationes, & teterrimos dolores, non cupiditatem, cúm cupiditate pugnantẽ, non cogitationis cùm cogitatione concurſum, nõ velúti inconfinio cupientis, àc pœnitentis aſperitatem, àc turpulentiam cùm delectatione commixtam, ſed amica, & pacata ſunt omnia. Hęc tandèm cũ in aliquo exoriri incipit, obſcuratis cæteris

rebus

rebus, ſola ſplendidiſsimè apparet, cun ctaquè ſua luce luſtrat,& compet. Veruntamèn cur ego vlteriùs proſequor? ſires excellentiſsimæ miro ſilentio ſunt prætereundæ,admiratione, & ſtupore ſunt conſpiciendæ, nèc vllius oratione augumentantur, sèd potius decreſcunt. & minima particula faciilimè Ciceronē defatigarèt, longiores Iliade orationes eſſent conficiendę, infinitis propemodū voluminibus eſſet agendum. Iſtius arboris cùm Sereniſsimus Princeps quoſdā ſurculos accepiſſet, & in hac percelebri ciuitate ſeriſſet,perbreui tēporis ſpatio ad tantam proceritatē peruenerunt, ut Parmenſis ciuitas,per ſe primò ſatis celebris,nunc ferè toti orbi terrarum celeberrima ſit, & notiſsima. Nòn enim prudentiſsimum, & acutiſsimum Principē latebat, nihil remp.magis ſplēdidè, aut eius amplitudinem gloria, laude, & honoribus màgis amplificare poſſe, quam ſi in ea vigeant homines in omnium diſciplinarum genere præclariſſimi, artes liberales, virtus, doctrina,& ſtudia omnium celebrandarum artium, quæ iuuentuti afferunt ſobrietatem,ſenibus ſolatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum, remp.moderantur, & ſuſtinent, lubricam iuuentutem cœrcent, pauperibus ſunt prouiatico, ſenectutis incōmoda honeſto ſolatio mitigat. Hác

arbo-

arborem ſibi conſeruit illud omnium virtutum preſidium, litteratorum, refugium, ſcientiarum ornamentum, priſcę maieſtatis abſolutiſsimũ exemplar, Illuſtriſsimum Hieronymum Bernerium dico S. R. E. Cardinalem Ampliſsimũ, alterum noſtræ ætatis magnificentiſsimum, & liberaliſſimũ Mœcenatem. Et vos ò Iuuenes, qui a pueritia animos veſtros ad ſtudia nobiliſsimarum ſcientiarum appuliſtis, nihilque vehementius expectatis, quám excellere aliquãdo ijs artibus, quibus res ſecundæ ornantur, aduerſæ adiuuantur; & út has preclaras has veſtras cogitationes, & couſilia ad exitum perduceretis, ad florentiſsimũ Parmenſe Gymmaſium vos contuliſtis, & iam optimos, & eruditiſsimos viros delegiſtis, qui animos veſtros preclariſſimis diſciplinis, & moribus excolant, & in omni recta intelligendi ratione inſtituãt, nòn ſãt eſt vos hæc omnia cogitaſſe, & incœpiſſe. ſed perſeuerantiã, aſſiduitatem, conſtantiam retinere oportet; quandoquidèm Lot vxor cùm poſtea ſe rexpexiſſet, in ſalis ſtatuam verſa eſt. Quamobrèm nullius rei vnquãm aũtcõmodum, aut otium vos abſtrabat, aút voluptas auocet, aút piger ſomnus retardet, hę enim rés indignæ ſunt ijs, qui ſe bonarum artium ſtudijs dediderunt, tùm quia non iacet in molli lecto ſapiẽ

tia,

tia, cùm quia non decet ſapientiæ ama tores meliorem vitæ partem, quæ in vigilia conſiſtit, mortis immagine commutare, & vitam, quæ hominibus tam breuis contegit, breuiorem reddere. Et antiquiſsimi illi ſapientes, qui cupidā iuuētutem magna cùm mercede preſtantiſsimis doctrinis erudiebant, qui lętiſſimo, & honorificentiſsimo applauſu, magna cum omnium Principum, ac Regum admiratione, in publicis Gymnaſijs garriebant, qui officinas ſummæ ſapientiæ inſtruebant, quibus omnis poſteritas, non ſolum obſtupeſcit, ſed quorum in omnibus ſæculis non immemor erit, nòn blanda voluptate non otio effeminato luxu, & inertia, vél deſidia brauiuum litterarum attigerunt, sèd multas noctes ſerenas vigilauerunt, multas prouincias peragrarunt, peregrèquè; vt eruditos homines ad inuenirét ſunt profecti, nulli labori, tempori, ſumptui pepercerunt, ſed omnem vitæcurſum in labore corporum, & animi contemplatione confecerunt; Quę omnia certiſsima, & firmiſsima argumēta ſunt ad probandum, vos plùs olei quam vini inſumere debere. Hæc vobis dicat Plato, qui Pithagoricæ diſciplinæ tantum tribuit, út Philoæ Crotoniate magnoptio libros emerit, q admirādi Nili fluminis inexplicabiles ripas, vaſtiſsimoſq; cāpos

exu-

effuſam barbariẽ,& flexuoſos foſſarum, ambitus Aegyptiorũ diſcipulus luſtrabant. Vobis dicat Carneades,qui philoſophiæ ſtudio itá flagrauit, ùt cùm cibi capiendi cauſa recubuiſſet,cogitationibus totus inherens, manum ad menſam porrigere obliuiſceretur. Dicat C. Plinius, qui quamquàm in armis & negotijs obeundis totam transegerit vitam,tamen litteris tantùm operam dabat, út in menſa legentem quoquè audiebat,aut notabat cùm aliud agere eum oportebat,qui lectica quoquè vehebatur,ùt in via vèl legere,vel ſcribere poſſet, & intelligendi tanto ſtudio detinebatur, út dùm nimis progreditur, incendij quo Veſuuius deflagrabat cauſas inſpecturus, fumi magnitudine prefocatus interierit. Dicat Ariſtoteles,qui teſte Laertio in eius vita, cùm ſe adquieſcendum componeret, ſolituſerat enẽã ſpherã tenere in manu pelui ſubiecta, eo conſilio ùt cúm dormientis excuſſum pondus,in ſubditũ vas æneum incidiſſet, ſono illius excitatus ſtudium alacriter repeteret. Dicat S. Thomas, cuius lectio diligens, & penſiculata adeò fuit, út nèc in proximo ſtantem viderint oculi,nèc interpellantium audierint aures. Dicant tot, tantiqué alij preclariſsimi viri, & ꝗ iam ſuperbiſsimorum exercituũ Imperatores qui in bello vnquàm

ſtudium

ſtudium, quod litteris impendebant intermiſerunt. vos ó iuuenes, ùt addiſcatis non eſt opus, ùt tot annos in publicis ſcholis ſcientiarum comparandarũ cauſa viuatis. Nàm Ariſtoteles vniuerſam philoſophiam adeò abundantèr perfecit; Tgeologiam Angelicus Doctor grauiſſimè, & copioſiſsimè abſoluit. Iuſtinianus ſanctiſsimas leges, Clariſſimorum iuriſperitorũ ope breuitèr reſtrinxit, digeſſit, àc perpoliuit. Medicinam Hippocrates, Gal. & Auicenna adeò doctè, atquè peritè locupletarunt, ſummiquè viri reconditum, àc complicatum ſenſum, interpretãdo apertiſſimè & planiſſimè dilatatur, euoluerunt, & extricauerunt, út paucorum annorum curriculo, in vnaquaqué ſcienta mediocritèr excellere poſsitis. Nequè út egregios doctores, qui vos doctrinas doceat quęratis, ad longinguas oras, & exteras nationes periculoſum itèr eſt conferendum, ſunt enim in hoc excellentiſsimo Gymnaſio viri, in omnium diſciplinarum genere eruditiſſimi, qui rerum humanarum, naturalium, ciuilium, & diuinarum, naturam acutiſsimé noſcunt, & omnem benèuiuendi rationem prudentér tenent, & perſequuntur. Quamobrẽ Sereniſ. Principi, eiſq; quos Gymnaſi reformatores appellamus gratiæ quã maximé ſunt habendæ, qui in doctiſſimis

docto-

doctoribus quęrendis mentes omnes,
cogitationes duxerunt ſuas,& preclar
id quidèm. Non enim ignorabant, ho
eſſe tùm præceptum ſapientiſsimorum
virorum,tùm etiàm inſtitutum clariſsi
marum ciuitatum, & celeberrimorum
Gymnaſiorum, ùt in delegendis prece
ptoribus,qui erudiende iuuentuti pref
ciantur, magna diligentia, prudentiaq
adhiberetur. In quoquidem præclaro
& laudabili more retinendo, & colendo
valere eſt Lacedemoniorum laudanda
prudentia,qui de adoleſcētum diſcipli-
na vehementèr laborabant duoq; potiſ-
ſimum attendebant, delectum præcepto
ris,& pręmij promeritó eius conſtitu-
tionem, nam fieri poteſt,ùt ad quorun-
dam commentationem, aùt crebris pol-
licitationibus alicuius profitentis, ſe do
cere quęcumque omnes doctores doce-
re poſsint,eligantur indocti interdùm
moribus haùd ſatis, probabiles, ab ijs
qui non ſpectant quomodó iuuentuti
conſulant, accuratius perpendentes,cui
committant canem,vèl equũ, quàm cui
periculoſam, ac precipitem iuuentutem
diligenter credant. Quàre ego nón poſ
ſum nòn ſummopère prudētiſsimi Prin
cipis,& diligentiſsimorum reformato-
rum ſingularem diligentiam commen-
dare, qui cùm vicinas,& lōginquas ciui
tates vſquequaque circunſpexiſſent,om
nibuſq;

nibuſq; veſtigijs ſedulò indagaſſent ſicu
bi inſignem philoſophū, Medicū, iuriſpe
ritum, vel Thæologum inuenirent, eo-
rum, qui claré & laudabilitèr in his mu
neribus verſarentur paucitatem depre
hendiſſent, tandē celebritate famæ non
nullos hùc magna mercede conduxerūt,
vt auida, & appetens iuuentus, in litte
rarum ſtudijs adoleſceret, & ſub his pre
ſtantiſsimis doctoribus colophonum ad
dere poſſet, Eia ergo in hac, veſtra eflo
reſcente ętate, ùt idoneo tēpore in ſcien
tias incumbite, hoc ſi amiſeritis nullum
vnquàm eſtis repetituri dates pemgene
roſę indolis; oſcitantem, & dormientē
ſapientiam excitate. Inſideat in menti
bus veſtris alacritas ſtudendi, quæ no-
ctes, & dies animam glorię ſtimulis acrī
tèr conciter. Agricolas imitemini, qui
anteaquàm grauidum ſemen humi ſe-
pelliant, aratrum circunducunt, & eius
vomere terram perſtrigunt, lapides, &
impedimenta vtiqúe tollunt, vos inge-
nium conſuetudine, exercitationeq; in-
telligendi acuite, quę obſtant, quę intel
lectum obtundunt, vt conſpurcatiſsimā
luxuriam, languidum, & effeminatum
otium, omneq; vitiū neſarium prorsùs,
funditusq; auferte. Nā preterquāquòd
nihil eſt tam mortiferum ingenijs quā
ſcelerata libido, ſitq; immēſa vorago, &
gurges omniū vitiorū, quæ ùt voraciſsi-
ma

ma Caribdis tot res ingurgitat, & tám citó, rabidequè abſorbeat, & delicato cibo, & exquiſito potu vẽtrem rapaciſſimum furentèr obruat, prudentiam impedit, mẽti tenebras offundit, iudiciũm labefactat, ſuis blanditijs àc lenocinijs, quaſi infamis meretricula quędam mentes hominum ad ſe allicit, atq; indiſſolubili nodo illaqueat, intellectum hebetat, memoriam deperdit, ignorantiam inducit, vires eneruat, hominem beſtiã reddit, animam offendit, corpus út fœdiſsimam latrinã conſpurgat, omnemq; hominis naturam in execrandorum vitiorum cœno miſeré proſternit, à quo non quis facile pedem efferre poteſt; boues enim in profundum limum delapſi, quanta maiori vi enituntur ùt euadant, tanto altius in illum demerguntur. Itaque ſi ad iuuenilem libidinem copia voluptatis ùt ignis oleo gliſceet, ſi vos ventri dediti per inertiam, & laſciuiam vitam mollitèr, delicateq; egeretis, pudorem audactèr neglixeritis, aſinos, porcos, lupos ſubire decet, cum in loco illo Circes, animæ veſtræ ob immoderatam concupiſcentiam venenoſis poculis perniciosè captæ fuerint, quem locum tanquàm fæuiſsimam peſtem, & tanquàm ventris, & gutturis illicitum cibum fugere maximoperè debetis, ſi enim generoſę indoli veſtræ innaſci turpitér permiſertis,

miſertis, & recta ratione, preclaroquè ſtudio, quod iàm natum celeritèr nō reuulſeritis, ac totum habitum immutaueritis quo decens aptaq; euadat, nihil eſt quod tetris & immanibus belluis mitiores fore ſperetis. Concupiſcentiæ ergo frenum imponite, illis dulcibus potionibus non permulcti, nec irretiti omnia blandimenta, quæ occultam trahūt voluptatem, libenter recuſate, ſed ſuis illecebris vos virtus humaniter atquè amabilitér trahat aduerum, & ſempiternum decus. Dulces potiones corpus obſtruendó cauſæ egritudinis ſunt, amaræ ad perfectam ſanitatem valetudinarios homines reducunt. Otium á vobis quam longiſsimè ab ſit, ùt enim innumerabilia, quæ dicere poſſemus, miſſa faciamus; ſolùm vobis ante oculos ponite, intactam terram ſterileſcere, immobilem aerem corrumpi, concluſam aquā maneſcere, otioſum ignem in cinerem verti, ferrum rubigine lædi, omnia otioſa lāguere, naturales illos igniculos quibus homines ad ſciendum trahuntur tepidiores fieri, ſi cœli ipſi immobilitèr ſiſtereut, rerum generationes ad nihilum reducerentur, ingenium etiam labore nō excultū miſere euaneſcit, & quamuis ybere ſit ſolio, tamen si ceſſat ſentibus, fructicibusq; práuè obſitus ſqualet, ſicut enim torpedo maritimus piſcis, quando

ſe

ſe in retibus inuoluit, ità audorũ piſca-
torum frigidas, algenteſqué manus, &
humidos lacertos, ſuo afficit ſtupore, v
ſtupore affecti, moueri nó poſsint, eiuſ-
dem qualitatis erit otiũ, cùm in corpo-
rà veſtra altiùs deprehenderit. tandem
omnis ceſſatio ab agendo mala, turpis
irrationalisquè, niſi quę reparandarum
virium gratia fiunt, út ſi à laboribus ali-
quandiú ceſſetur ad illos poſteà reddi-
tus recétiori cúm vigore, & robore fiat.
Si etiam aliquod lolium ingenio veſtro
ſerpat, qui contactu nócere poſsit ſcin-
dite, ùt in totum corpus velociter non
tranſiliat, eſt.n. omne vitiùm alliuẽdum
& ferro, & igne, & omnium diſciplinã
machinis radicitús euellendũ; vt enim
herba illa quàm Cuſcutam herbarij ap-
pellant, quamqué in herbeſcétibus pra-
tis iſtius circumiacentis agri, quaſi ſu-
pér alias ſupernatantem intueri poſsi-
tis, ita eas amplectitur, ita peſsima affi-
cit qualitate, út ſi cum alijs herbis na-
ſcatur, eas creſcere non ſinat, ſi iam pro-
ceres facte ſint atrociſsimè iugelet, op-
timumq; earum alimentalem humoré,
in ſuam ſubſtantiam conuertat. Sic vi-
tium ſi cúm ſciéntia oriatur homines di-
ſcendo proficere nec ſubtilitèr intelligé-
re poſſunt, ſi acquiſite doctrinæ adue-
niat ità eã lacerat, ût virtus in vitiũ pe-
nitùs mutetur. Nè quis veſtrũ dicere

audeat

ſudeat, mihi non eſt datũ cõparare ſcię
tiam, inſulſiſsimę nugæ erunt, nulli eſt
prǫcluſa, omnibus patet, omnes admit-
tit, omnes inuitat, ingenuos, libertinos,
ſeruos, Reges, Principes, & exules, in ve
ſtra poteſtate, non preclariſsima, & ex-
cellẽtiſsima laude digna exiſtimaretur,
ſi vèl natura vèl diuina ſorte cõtigeret.
Nihil difficile volenti, iuuenes ęſtis, vi-
ides, virgas homines nullo negotio fle
ſtunt, quocùnqué volueritis ingenium
veſtrum contorſeritis. Et ũt in optimã
partem illud torqueatis, & aliquandò
cùm d. Paulo, bonũ certamen certaui, fi
dem ſeruaui, curſum conſumaui apertè
& verè dicatis, prius ab omni ſcelerũ la
ue expiati, in hoc sãctiſsimo, & religio
ſiſsimo tẽplo, cuius ab omnibus religio
propagata eſt, quodq́; magna populi fre
quẽtia ſanctiſsimè colitur; Dei parę vir
ginis Marię, quæ vt publica monumen-
ta tradunt, ab hora nona diei vſquè ad
ſolis occaſum in lectionibus veteris te-
ſtamenti ſe cõtinuò exercebat, etiã atq́;
etiàm auxilium implorate, hęc vnigeni
tum filiũ ſuum patris ſapientiam, enixè
rogabit, filius á Patre maximus præci-
bus contendet, quicquid velit filius, ve
ut etiàm Pater filio nihil pater negabit,
vobis peroptata bona liberaliſsimè lar-
gietúr, atq́; cõdonabit, & mentẽ fortaſſe
cõcreta caligine offusã ſplẽdidiſimè illu

ſtrabit

ſtrabit, quæ falſis ampliùs nòn decipietur imaginibus, eaquè a ſenſuum colluuionè ad mundi ſpectaculum, & ad rerum naturam perluſtrãdam egredietur, & vitiorum ſoluta vinculis cœleſtia, humana, atquè diuina meditabitur, & itá ſcientias hic addiſcetis, certiſsimã, & perfectiſsimam omnium rerum cognitionem vobis poſtea tradet in cœlis, vbi æuo ſempiter no perfruemini.

Dixi.

Digitized by Google